

lona, encara que, tant les restes de Sant Romà com l'edifici de Sant Martí actuals, no pertanyen a aquella època, sinó que més aviat són datables, com diem més amunt, al segle XI. Al centre de l'absis es va trobar, en el curs de les excavacions, l'altar.

A Sant Romà, a més a més de la vila excavada i de l'església romànica, hi ha un centre d'estudis amb un laboratori arqueològic, un museu, una biblioteca i un arxiu de documents de la casa. L'edifici de la masia amb la seva torre de defensa és també molt interessant, així com el seu contingut.

MARIA PORTER i MOIX

RESUM DE LA CONFERÈNCIA DEL DIA 7 DE DESEMBRE

Trinidad SÁNCHEZ PACHECO: Les ceràmiques

La senyora Sánchez Pacheco començà la seva dissertació assenyalant la diferència entre les ceràmiques vernissades amb òxid de ferro (que dona el color vermell) o de coure (que dona el color verd), junt amb òxid de plom (que dona el vidriat), fetes amb una sola cuita i que són usades comunament a la cuina, vulgarment anomenada "terrisa", i les esmaltades, que són les que tenen el fons blanc obtingut amb l'òxid d'estany i que necessiten dues cuites, la primera per a donar consistència a la peça, que després és banyada en l'òxid d'estany i, quan aquest és sec, són decorades amb l'òxid de coure (que dona el color verd) i l'òxid de manganès (que dona el color morat negrós dels perfils dels dibuixos). Aquesta ceràmica decorada era usada com a vaixel·la.

Fins a l'inici del segle XIV hi havia tres menes de vaixel·les:

- a) de fusta.— és la de les classes socials més pobres, però que també era usada per classes més altes i que no ha deixat gairebé cap resta.
- b) de metall, coure o plata.— és la de les classes socials més altes, la de plata és la més corrent a la Cort.
- c) ceràmica decorada (esmaltada).— va substituint les altres dues, especialment la de metall.

Les primeres notícies que tenim, extretes de documents escrits, sobre la ceràmica decorada són de la segona meitat del segle XIII i les peces trobades en excavació coincideixen amb peces de Paterna o fins i tot de Terol de la mateixa època.

Hi ha molta documentació sobre els diversos gremis de terrissers que eren al principi tres, el dels *ollers* que feien les peces de cuina, el dels *gerrers* que feien gerres per a contenir cereals o altres productes o líquids i també servien per al transport, àdhuc per al de peces de ceràmica més petites, mitjançant grans gerres eixarpellades amb unes teles gruixudes embreades i el dels *rajolers* que feien les rajoles. El 1302 s'ajunten els tres gremis per formar una Confraria sota el patronatge de Sant Hipòlit a l'església de Natzaret de Barcelona, possessió del monestir de Poblet i que desaparegué durant la guerra de la Independència.

Més tard apareixen documentats els *blanquers* anomenats "escudellers blancs", que feien la ceràmica decorada; eren anomenats així per raó del color blanc de l'òxid d'estany que utilitzaven com a fons en la decoració de les peces. El 1380 s'ajunten a la Confraria dels altres terrissaires.

Els terrissaires tenien els obradors bàsicament en dos barris de la ciutat, el del Raval (actual carrer de Tallers i voltants) i el del Pi (carrers d'Escudellers, Escudellers blancs, etc.).

La legislació és abundant. El 1324 es proclama un ban dient que els forns havien d'estar situats fora muralla en evitació d'incendis. Hi ha un decret ordenant que les grans gerres (alfàbies o tenalles) havien de portar el segell del terrisser. Un altre ban prohibia d'agafar la terra del carrer (sembla que la que hi havia prop de les Drassanes era molt bona). A l'església del Pi hi ha el llibre

Negre dels Terrissers, en el qual s'anoten les defuncions dels confreres.

Les influències àrabs

Bàsicament són:

- a) Canvis en l'estructura dels forns. Es fan verticals amb coberta de volta.
- b) L'esmalt blanc (a base d'òxid d'estany), amb el qual es recobreix completament la peça i serveix de fons per als dibuixos.
- c) Els temes dels dibuixos, que són: florals, animals (conills i aus amb el cap girat i una fulla a la boca) i alguna figura humana. Els espais grans que queden buits entre les línies dels dibuixos són emplenats amb escates, retícules i altres motius fins a recobrir-los del tot.

Les formes i les pastes

La ceràmica catalana esmaltada és còpia de la de Paterna. Les peces més corrents són plats plans o talladors, que servien per a la carn; les escudelles, per al brou, les plàteres per a dur el menjar, gerres per a líquids, pots de farmàcia que en realitat servien per a contenir les espècies a les cases i alfardons (rajoles hexagonals). La decoració de les peces també és copiada de la de Paterna. Les pastes són més gruixudes, més mal cuites que les de Paterna i la capa d'esmalt no conté gaire estany, cosa que fa que es transparenti una mica el color rosat del fang. Els pots de farmàcia catalans són més alts que els de Paterna.

Troballes

Hi ha dues grans troballes, una és la de les voltes de l'Església del Pi i l'altra la de les voltes del Carme de Manresa. Els bizantins inventaren el procediment d'omplir el buit de les voltes, per tal d'eliminar la humitat amb un element que no pesés gaire. Respecte a la ceràmica de Manresa, hi ha el problema de si és original de la ciutat o no, no hi ha suport documental ni s'han trobat, per ara, forns. La volta és del primer terç del segle XIV i les peces trobades són diferents de les del Pi. Segons Cabestany podrien tenir un tercer origen, però les proves químiques de la pasta donen la mateixa composició que la de les de Barcelona.

Al segle XV apareix la Ceràmica blava, que arriba a través de Granada i té l'origen a Pèrsia. El color és obtingut de l'òxid de cobalt.

Les principals troballes d'aquest tipus són les de les voltes de l'Hospital de la Santa Creu i les de la Plaça de Medinaceli. Els dibuixos es poden relacionar amb els del S. de França i d'Itàlia. Apareixen els rajols amb dibuixos fets a la trepa.

Al segle XVI (i a la fi del segle XV) apareix la ceràmica de reflex metàl·lic que ve de Màlaga a través de Manises. A Barcelona hi ha un document del 1461 en el qual consta que es fa venir un terrisser de Manises perquè ensenyi la tècnica als terrissers de Barcelona. És una ceràmica més elaborada, que necessita tres cuites, la primera per a donar consistència a la peça; la segona, per al vernís blanc i la tercera, per al reflex. La cuita és feta a 600°. Es va trobar una peça del segle XV a les Drassanes.

Com a complement de la seva dissertació, la senyora SÁNCHEZ PACHECO ens va acompanyar a la visita al Museu de Ceràmica de Montjuïc, on ens mostrà les peces més representatives.

Resum: Maria PORTER i MOIX